

Apare una-data in septimana — Dominec'a. Pretiulu de prenumeratiune pre unu anu e 5 fl., pe unu semestru 2 fl. 50 cr., pentru Romani'a si Tierile latine pre unu anu 13 franci — lei noi, pre unu semestru 7 franci — lei noi.

Renascerea limbei romanesci in vorbire si scriere.

VI. Purismulu in limba, indreptatirea si legile lui. (Urmare.)

Intr' adevuru unu anumitu gradu de moderatiune e indicata si forte la locul seu si in afacerea delicata a purificarii limbei. Pentru ca deca deoparte indreptatirea purificarii limbei rom. de strainismi, dupa convictiunea noastra intima, nu se poate ratiunabileminte nega; de alta parte e certu si ace'a, ca nu tote vorbele si dicerile si fromele straine se potu estirpa dein limbane, celu pucinu nu acumu deun'a si deodata, fire-ar ast'a altminte veri-catu de doritu. Suntu mai multe ratiunile si cauzele acestei imposibilitati, deintre cari aducemu inainte numai doue principali.

Un'a e, ca aorea nu este necedecatu lucru iusioru a cunoce si constata, ore cutare vorba si forma gramatecale ori sintacteca e aievea straina, au indigena, romanesc'a? Se tragu ore atari vorbe si forme si frasi dein epoc'a urdrei natiualetatei si limbei rom., candu aceste, fia dein veri-ce aluate primitive, frementandu-se, capetara geniu si caractru particulariu: ori ca ele datedia dein tempuri multu mai de incece, precandu romanesc'a era ja ca atare formata si majorene? Eca aci cateva esemple. Ruda, rud'a carului sel., e ore cuventu strainu, ori ca se deriva dein l. rutis-rutem? Sfara („a facutu sfara in tierra“) sanser. svara = voce? Priire, priesce are radecin'a in sanser. pri, cu sensu analogu.

Mai incolo, ca se citamu si una forma gramatecale, forte desulu sufisu itia cu rarulu seu masculinu itiu deriva si formedia in limba-ne deminutive si nu-

mene reali si motiunedia numene personali, intogmai ca derivativulu slavu itia folositu numai in femeninu¹⁾, pr. domn-itia, luntr-itia, Ioan-itiu v. N-itiu, acar-itia, si alte asemeni. Vine acumu intrebarea: ore cestiunatululu sufisu se tiene si elu de capitalulu limbale imprumutatu de la slavon'a, precumu se tiene fora indoiela derivativulu itia scurtu in crat-itia, lav-itia si alte de aceste; au ca, precumu credemu noi, mai cu dreptu cuventu e de a se considera de descendente legitimu alu latinului icius-icia, med. lat. itius-itia? Celu pucinu elu ni se infaciosiedia si in alte cateva limbe sorori chiaru in forma rom. si asisiderea derivandu mai vertosu deminutive, bunaora isp. blanqu-izo albutiu, port. can-igo treste fina, nabiça napu micu etc. De aceste cuvente si forme gramatecale si sintactece rom., discutabili in privinti'a originei loru, potere-amu produce cu redicat'a.

Amu fi inse prea lungi, si facitulu ar fi totu acela, ca adeca limb'a noastra inca nece pe departe nu e cercetata si scrutata cumu se cade, nece in respectu etimologicu, nece istoricu. De aci aberatiunile si alunecarile eruditiloru, demulteori forte curiose, pre acestu terimu. Las' ca unu P. Maioru cu alti cati-va literatori rom. contemporani in zelulu loru romanescu invapaiatu si in foculu luptei de a ne revindeca latinetea ginte si limbei, prochiama latine si unele ca slava,

¹⁾ I. Dobrowsky Institutiones linguae Slav. dialecti veteris, Viadob. 1852; pag. 306.

sluga scl., de la l. salve și respectiv exlugeo (quia servus lugendam habet sortem)¹⁾; prin care ultraismu lucrările, altcumu pré serióse și meritóse, nu mai pucinu și-le compromisera, decumu și-le compromisese pre acelasi tempu Ungurii Stef. Horváth, Dugonics și consocii pre ale loru, vrendu inca și numele protoparintiloru Adamu și Ev'a a-le deduce din magiarescile ad-ám și eve, Nebucadnesaru dein napba-kotorászó, și alte asemeni necaliture. Las' că unu I. C. Schuller și semenii sei se adoperá a ne face cu ori-ce pretiu remasitia goto-germana, spre care scopu se acatiá de asemenarea și cea mai mica între cuvente gotice și rom., fire-ar' fi fostu acea asemenare macaru atât'a, cu câtu se orbesci unu síorece, cumu pré nimeritu oserba Cipariu.²⁾

Alunecări și halucinatiuni cá acestea si-au inca scus'a loru: filologi'a comparata și paleontologi'a filologica pre acele tempuri se svêrcoliá in fasie. Ce se dici inse de eruditi moderni și de renume europeanu cá Miklosich și Cihac, care ultimii pre urmele celui primu a dóu'a parte a Dictionariului seu etimologicu alu limbei rom., cuprindietoriu de elementele straine ale limbei, o incepe cu abia, identifecandu acestu cuventu cu slavo-rusesculu abie l. mox? Déra, rogu-ve, cându a insemnatu și insémna in limb'a a întregu poporulu rom. abia atât'a, câtu l. mox = indata, numai-decátu? Candu a insemnatu și insémna alta ce, decâtu l. vix, dein care prin compusetiune cu forte desulu stáisu rom. otiosu a se și deriva (a-vix-a, cá asiá s. siá³⁾ dein a-sic-a)? Pré firesce apoi, cá pre acésta cale, cumu și infrandu in catalogulu elementelor straine ale romanéscái iproci, bog-da-prostí și alte asemeni prostie, d. Cihac. ajunge la rezultatulu, cá limb'a rom. s'ar' fi compunendu dein $\frac{2}{5}$ elemente slave, $\frac{2}{5}$ elemente magiario-turco-albane, și numai $\frac{1}{5}$ elemente latine.⁴⁾

Scurtu: fiendu cá nu un'a radecina și tema vorbale, și nu unu derivatu alu acestor'a, se afla mai in aceeași forma și figura și in alte limbe ale grandiósei stirpi indo-europene, de carea ne tienemu, in privinti'a ataror'a este deocamdata anevoia de a decide in modu peremtoriu, déca suntu ele impromutate in limba-ne, ori ba? Ést'a fiendu un'a dein problemele cele mai grele, ale asemenarei limbistece, pana candu acést'a se va templá, e necesariu se fimu precauti intru condamnarea cutaroror vorbe séu frasi la parere și la prim'a vedere esotice. Tacemu faptulu, cá chiaru și in limbe de sófu diversu, cumu suntu bunaminte soiurile ariacu, semiticu și turanu, se descoperira radecine și vorbe și frasi comuní, póte cá impromutate in epoce

și pre căli necunoscuté, póte cá formate in unele cá și in altele prein acelasi stremuru limbale naturale omenescu. P. e. cuminu s. chiminu s. secaré l. cuminum, gr. kuminon, hebr. kamon, mag. kőmény; camila, l. camelus, gr. kamelos, hebr. gamal; arvonu s. arvuna, l. arrha s. arrhabon, gr. arrabon, hebr. cherhabhon; lingu, l. lingo, gr. leicho, sanser. lih, angl. to lick, fr. lécher, hebr. lachag; frangu, l. frango, germ. brechen, hebr. parag, și alte asemeni destulu de numeróse.

Repetimu deci dupa tóte cele dise, cá cunóscerea și constatarea originei și asiá-dicundu a genealogiei cutarei vorbe ori forme gramatecali ori frasi sintactece dein limb'a rom., cá multu pucinu dein ori-care alt'a, e lucru impreunatu cu greutáti. De ace'a cu respectu la purificarea limbei nece e posibilé nece consultu a procede pe dintregulu, deaun'a și de odata. Acést'a un'a la mana.

A dóu'a apoi in afacerea purismului trebuie se ne moderámu și dein acea cauza, căce esistu in limba-ne și atari termini esotici: slavi, greeesci turcesci, magiari, germani, cari trecura și petrunsera și in viéti'a cotidiána a poporului rom.; unecori cu atât'a potere și tarfa, câtu pre incetu scósera cu totulu dein usu sinonimele genuine latino-romanesci. Cu atari termeni, cu atari vorbe și frasi straine e anevoia a esi la capetáiu. Și marturimu, cá in starea de față a limbei și culturai cumu și a nesuficientiloru mediulóce culturali destinate pentru mas'a poporului rom. ni se pare pre câtu neconsultu, pre atât'u și absolutu cu nepotintia a le eliminá dintrodada și de totu.

Se considerámu numai lucrulu acestor'a mai de aprópe, și ce vomu descoperi? Vomu descoperi, cá multe dein ele devenira cu totulu popularie, cá prein derivatiune se ramurira și inmultira, cá prein usulu indelungu nascura frasi și locutiuni p'ací proverbiali și asiá-dicundu impetrite. Éca câte-va esemple: plugu, cósá, grebla, suveica, mélitia, hécela; podu, podéle, podire, podereiu; pomenire, face pomene, asiá ne amu pomenitu dein mosi stramosi, se pomeni cu necasulu in casa, de lucrulu cutare nu erá neci poména, scl. Unele cá acestea chiaru se le potemu scóte dein gur'a și memori'a poporului romanu deintrodada și cá prein una vérga magica, chiaru și in acelu casu neverosimile amu vení in perplesitate la puntulu sustituirii și inlocuirei loru cu nóue vorbe și locutiuni adecuate.

Ci, cumu disemu, una atare incercare ar' fi dupa noi una labóre sisifica pentru acumu și pana atunce, pana candu nu ne vomu ingrigi mai cu deadinsulu, cá prein cărți și bibliotece poporali cunoscintiele varie și cu acestea limb'a rom. literaria, culta se petrunde și se se generalise mai multu și in páturile mai de diosu ale poporului nostru. Pana atunce in respectulu strainismiloru dein vorba se recomanda scrietoriloru rom. rabdare și cumpetare intielépta. Ne aflámu cu desvoltarea și cultur'a limbei intr'uuu periodu de transitiune, ce-lu

1) Vedi mai multe de acestea mai pré fiacare pagina a Lesiconului de Bud'a.

2) Cipariu Principia, pag. 187.

3) Canteculu populariu:

„Intórce-te siá și siá,
Se te vediu de frumosieá.“

4) A. Cihac Dictionnaire d' étymologies daco-romanes; éléments slaves, magyars, albanais etc.

percursera in firulu desvoltatiunei loru si alte limbe, a caror'a cultura, frumusetia, sonoretate adi ne incanta. Asiá ispan'a in secl. XV—XVII. folosiá nu pucine cuvente au de totu straine au in forma mai puçinu ispanica. Si ce se vedi! Multe deintre acestea dictiunariale ispane dein presente le insémna cá anticatate.

(Va urmá.)

Dr. Gregoriu Silasá.

Ce e romanulu? . . .

*Cá stanc'a seculara, cu valuri ce se lupta,
Candu marea furiósa din giuru-i — ar' voi:
Se-i franga si despice corón'a ei batuta
De venturi si viscóle, — pan' ce s'ar' nimici!*

*Dar' braciulu ei e tare . . . coron'a-i asediata
Pre frunte vigorósa ce 'n seculi va sustá
Cu fala si mandria; ca-ci marea 'nversiunata
Si-orcanulu nu-i in stare din locu a-o miscá.*

*Au nu-e asiá romanulu? . . . o stanca seculara!
Ce 'n lupte furióse a statu la loculu seu;
A statu cá si eroulu luptandu-se cu fala,
Continuu dandu dovéda, ca-i fiu de semidieu!*

*Coron'a lui regala straluce cu decóre
Pre fruntea lui cea diva si 'n veci va straluci;
Ca ci déca 'n lupte crunte si infiorátorie
Nu a peritu romanulu, neci candu nu va peri!*

*Nu! nu e cu potintia! Ca-ci sciti ce e romanulu?
Unu fiu nascutu in lupte, si-acolo botezatu
Cu sangele celu sacru ce s'a versatu din sinulu
Strabuniloru, ce 'n lupta morindu — au triumfatu!*

*Séu sciti ce e romanulu? o stea ce nu apune!
Ce merge totu 'nainte, cá cea din resaritu;
Pan' ce-si v'ajunge tient'a, si-atunci va stá in lume,
Cum a mai statu o-data acestu poporu maritu!*

*In patru parti a luméi, romanulu e unu sóre!
Unde-i de lipsa arde, de nu, — i stemperatu;
Caldur'a isvoresce din sant'a lui amóre,
Ce patri'a in peptulu romanu o a plantatu!*

*Séu ce-e romanulu inca, elu e o primavéra!
E bunu, frumosu cá flórea ce 'n maiu a infloritu;
E cruntu inse 'n mania cá fulgerulu de véra
Si vai atunci deacel'a pre care l'a lovit!*

*Vedeti dar' ce e romanulu?! o stanca seculara!
Ce valurile grele nu-o mai potu nimici;
Unu fiu nascutu in lupta! o mandra primavéra!
O stea si-unu fulnicu sóre! ce 'n veci va straluci.*

*Semanti'a cea divina, ce 'n elu este plantata,
Nu póte se incete, ce va totu inflori;
Si ast'a flóre scumpa, va fi 'n veci adorata,
De gintile straine ce 'n lume voru trai!*

Joane Clintocu.

SANT'A SILVESTRA

2 6 1 1

O di in care copii domnescu asupr'a parentiloru.

— Noveleta, —

(Continuare.)

Loffen stá nemiscatu fora de a se poté hotarí la cev'a, cându Charlotte intrá condusa de Willelm si Dorote'a.

Observandu pe maioru, ea se retrasé puçinu in-dereptu.

— 'Ti recomendu, tata, pre dómn'a de Nugel, disé Dorote'a fora de a cutezá se-si redice in susu privirea.

Loffen facé o miscare.

— Iertati-me cá amu cutezatu se intru, disé Charlotte . . . se-ar' fi cuvenitu cá se ve incunoscientiezu mai antáiu.

— D-lu maioru, — observá Willelm, cu intentiune — n'are lipsa de a fi incunoscintiatu pentru cá se primésca bene pre óspetii sei.

— Eu éراسi amu voiitu cá se surprindemu pre tatalu meu, — reluá Dorote'a, — si aveamu dreptu cá se o facu acést'a.

Tatalu seu i aruncá o privire seriósa.

— Astadi e sant'a Silvestra, . . . urmá mai departe Dorote'a.

Óspetii se apropiáserá; si maiorulu se vediu silitu a-si ascunde necasulu. Pentru ace'a inclinându-se usioru, disé cu óre-care vehementia:

— Fiic'a mea are dreptate, dómn'a; — ea e astadi stapéna aici in casa, si ea singura ve primesce.

— Atunci la mésa! disé Willelm.

Fie-care barbatu luá braçiulu unei dómne; maiorulu, remanéndu singuru cu dómn'a de Nugel, se vediu silitu a-i oferí si elu braçiulu seu. Dar' trecéndu prin salonulu de musica pentru de a merge in sal'a de mán-care, dénsulu vediu cá toti óspetii se oprirá inaintea unei pânze atérnate de curundu pre parete — erá unu portretu pastratu pâna astadi intr'o odaia intunecósa, care infaçisiá pre Charlotte in tóta splendórea junetiei.

— Cene a atérnatu aci acestu portretu? intrebá maiorulu cu ochii schinteiatori de mánfa.

— Eu, . . . respunse cu blandétia Dorote'a.

— Si cene ti-a permis se-o faci acést'a?

— Nemenea, — tata, . . . dar' astadi e sant'a Silvestra.

Asié e, strigará toti óspetii ridenti, — e sant'a Silvestra!

Loffen 'si musică buzele.

— Nu ve temeti de nemicu, domnule, — disé fórté incetu dómn'a de Nugel, — acestu portretu me infaçisiéza juna, frumósa, fericita . . . vedeti cá nemenea nu me-a cunoscutu!

Maiorulu nu respunse nemicu. — Óspeti intrara in sal'a de mán-care si fie-care se asiediá la loculu seu.

Loffen fú asediatu cu scaunulu seu chiar' lângá

dómn'a de Nugel, pre care Dorote'a o rogase cá se împlínescã rolulu de dómn'a casei. — Maiorulu 'si propusesè de-a încungiurã si celu mai micu scandalu, dar' elu voiã totusiu a-si aretã nemultiamirea s'a façia de acést'a procedura a ficei si soçiei s'ale de odinióra. Cu tóte acestea dënsulu acumu mai multu cá ori-cãndu in viétia 'si semti anim'a multu mai blãnda, si mai induratória de câtu cá se póta încercã si cea mai mica resbunare façia de fic'a ori soçi'a s'a.

Se decisè totusiu a-si manifestã baremi prin tacere, neplacerea s'a. Dómn'a de Nugel nu probã nici câtu de puçinu a conturbã acést'a tacere profunda a maiorului, se nisui inse a-i preveni tóte trebuintiele si a-i împleni tóte dorintiele, oferindu-i bucatele si vinurile cari sciã cá le prefera mai multu. — cãci inea nu uitase nici unulu din gusturile barbatului seu de odinióra. — Si dënsulu trebuu se recunoscã cá dupa trecerea aloru cincisprediece ani, astadi pentru prim'a data aflã in giuru-i acea supraveghiare fora de sémënu care n'o póte afla barbatulu de câtu lãnga o femeia credintiósa, si pre care n'o póte supleni nici fic'a cea mai iubitoria.

Sfërsindu-se cin'a, societatea intréga trecu in salonulu de musica. — Loffen vediu cá fortepianulu fusesè adusu cá si portretulu din odai'a cea intunecósa si erã asediatu in acestu salonu impreuna cu viór'a lui. — Dorote'a îns'a-si dede parintelui seu viór'a rogãndu-lu cá amesuratu promisiunei ce i-i facuse in diu'a precedenta, se cânte un'a din predilectele-i opere. Loffen, aruncãndu o privire catra dómn'a Nugel, care se asiediasè la fortepianu, vofi se refusè viór'a, — dar' consiliariulu Hotmann 'lu reflectã cá trebue se împlinésca voientia ficei s'ale, cãci astadi e sant'a Silvestra.

Bucat'a alésa de Dorote'a erã un'a din acele douette pre cari tatalu seu le cântase inainte de cincisprediece ani fórte desu impreuna cu Charlotte. Si acést'a bucatã se esecutã de càtra ambii soci de odinióra cu cea mai mare precisiune si cu unu aventu minunatu. Chiar' si acei'a cari cunosceau bene si sciãu apretiu cumu se cade talentulu musicalu alu lui Loffen inea se surprinsera de precisiunea, farmeculu si tari'a cu care elu esecutã acést'a bucatã. Se-ar' fi potutu dice ca inse-si cele dóue instruminte musicali se întielegeau. Cându se oprirã, toti ascultatorii aplaudarã cu frenesia si consiliarulu Hotmann alergã la esecutatori.

— Trebue se fiti, — le dise dënsulu, — unu singuru sufletu in dóue corpuri, pentru de-a dà espresione atãtu de armonica aceluiasiu sémtimeнту.

Capitanulu Loffen si dómn'a de Nugel multiamira cu óre-care confusiune.

— A! sunteti creati pentru de a ve întielege, — adausè entusiasmatulu musicantu ce erã de façia grabindu la dënsii si stringãndu-le mânile, — music'a e cá o espresione a animeloru; si a se tiené accordulu pâna la acestu punctu nu se póte de câtu prin dóue animi ce se iubescu!

Dómn'a de Nugel surisè rosindu si vofi se parãsésca fortepianulu, dar' Dorote'a o rogã se esecute un'a dintre ariile cele vechi pre cari ea le sciea cântã cu atãt'a patrundere. Dupa pucina resistentia dens'a se reasiedia la fortepianu si incepã vechi'a balada Ros'a albastra.

Cu câtu cântã mai multu dómn'a de Nugel, cu atãtu mai multu se pareau a se linisè si sémtimeintele maiorului pre care 'lu cuprinsese o emotiune neesplacabila. Elu audisè acestu cântecu pentru ântãia data atunci cându vediusè si se inamorisasè de Charlotte; ér' mai târdiu dupa cununfa o facuse pre acést'a cá se i-lu repetiésca de sute si mii de ori. Vócea dómnei de Nugel avea asta-data asupra-i o influentia benefacatória restaurãndu edificiulu distrusu alu fericirei s'ale. Ascultãndu-o, dënsulu credea cá vede inea si acumu mic'a casa încungiurata de vii si gradin'a cu umbrare si vioarele in care 'si petrecuserã impreuna dilele cele mai frumóse si mai fericite ale vietiei. Se credea reintineritu si veselu si se pareã cá iubirea si fericirea, ce gustasè cu cincisprediece ani inainte de acést'a, au revenitu pentru de-a-lu desmierdã si desfetã in dilele befranetieloru s'ale.

Dómn'a de Nugel parasisè de multu fortepianulu; si dënsulu se aflã inea lãnga fortepianu cu braçiale încrucisiate si cu capulu plecatu.

In urma vócea lui Vilelmú, care i-i anunciã ca erã tempulu de a plecã la beserica 'lu desceptã din acést'a meditare profunda; si dënsulu 'si întinse braçiulu dómnei de Nugel si plecara catra beserica impreuna cu toti óspetii.

(Va urmã.)

Casatori'a,

— Studiu socialu. —

(Continuare.)

De comunu se invinuie femeile ca 'su indifferente façia de ori-ce studiu seriosu; si pentru justificarea acestei invinuiri se face provocare la grab'a cea mare cu care majoritatea absoluta a femeiloru, indata ce se marita, abandona ori ce scriere si lectura seriosa. — Dupa mene acést'a procedura a femeieloru confirma numai ca ele posedu unu modu de cugetare ratiunabilu. Sëu ce le intereséza pre ele ca dupa Augus'u a urmatu Tiberiu, ca Alesandru eclu mare s'a nascutu cu trei sute de ani inainte de Christosu? In ce legatura suntu alu-de-acestea cu viétia ei? in ce legatura cu rol'a ce are ea in viétia familiara si soçiala? — Scientia numai atunci desvólta o influentia atragatória si benefacatória asupr'a nóstra, dëca e in stare a ne straplãntã in regiunea ideialoru mai inalte si pre acelea a le intrupã intru noi, — pentruca a seî atãt'a însëmna câtu a victiui, sëu cu alte cuvinte a cugetã si a lucrã. Era educatiunea si instructiunea feteloru in tempulu presente e multu mai superficiala si mai restrinsa decãtu cá se potã si numai apropiã acestu scopu. In di-

lele noastre nu se instruza fetele pentru de a li se invatut cunoscintele si nobilita simtiemintele. nici pentru de a le da unu aventu mai inaltu spiritului si o direptiune mai salutaria modului de cugetare a lor; ci numai pentru aparentia esteriora si pentru promeruirea laudei adulatorilor si cucerirea animei usioraticilor. Magistrulu de istoria chiar' in ace'a mesura incerea a straplanta in elevele sale cochetaria in care o face acesta si magistrulu de jocu, er' magistrulu de musica impreuna cu propunerea sa si ore-care indemn u spre mandria si ingamfare. Nu deprinderea la lucru, nici formarea animei si a caracterului; e scopulu principalu alu instructiunei moderne. Si intru impregiurarile de fagia acesta nici nu pote fi alt'mintrea. Pentruca instructiunea feteloru se precurma chiar' atunci, candu ace'a ar' incepe a fi fructuitoria, — candu adeca ace'a ar' trece in stadiulu alu doilea in care singura pote ca se se impoteresca, adeca in stadiulu instruirei femeiei prin sine ins'a-si, — candu adeca spiritulu ar' compune intru un'a cunoscintele cascade si pre acelea le-ar' prelucra si deseversi.

Se statorimu pre mai tardiu tempulu maritisiului; si prin acesta vomu estinde si marginele intieligintiei femeiloru, — dandu-le acestor'a tempu ca se invetie a cunosce bunulu si frumosulu adevratu si a-lu distinge de catra celu numai aparente si a-si forma idei chiare despre totu ce le incungiura: ce'a ce va contribui forte multu la redicarea si intarirea caracterului femeieloru.

(Va urma.)

SECRETELE A LORU TREI NOPTI

SÉU TREI MORTI VÍI.

(Romanu anglesu d. H. Frankstein.)

(Continuare.)

Capítulu V.

Finea cercarei.

Económ'a alarmá de-odata tota cas'a. Servitorii cu falinare fura tramisi pre campu ca se o cerce si se o readuca. Ins'asi económ'a alergá pana ce se obosi pe deplinu si numai apoi se rentorse acasa. Intru ace'a usia dela chili'a marchisului se deschise si elu se areta ca inspaimentatu de sgomotulu ce se facuse:

„O! Dómne!“ dise Quillet vediendu-lu . . . „ea a fugitu.“

Fagia marchisului se intuneca si elu intrebá: „cine a fugitu?“

„Ea — domnisiór'a Clar'a. A fugitu in acestu tempu viforosu ca se-si afle mormentulu. Domnedieu se o pazesca! Ah! mielusian'a mea!“

O privire severa schinteia din ochii marchisului care striga:

Taci!... de vei mai amentí acestu nume, vei fi alun-gata dela cas'a mea!“

Cu aceste se reintorse in chili'a sa, aruncandu dupe sene usile.

Quillet miscata pana la anima de compatimire alergá si urcandu treptele intrá in chili'a in care jacea prunculu plangendu cu amaru.

Luandu prunculu in braçie se asedia inaintea cuptoriului caldu dicandu intru sene: „mai inainte o adora pre Clar'a ca pre unu idolu, er' acumu o lasa se móra in neú'a rece pre campu. Ba inca se bucura de acesta! . . . si o! Clar'a . . . Clar'a serman'a va mori. Eu sciu ca e nevinovata la sufletu si la trupu, cu tote ca tatalu seu o a blastematu asié de amaru. Eu credu nevinovatiei ei, de ar' marturisi chiar' si angerii in contr'a ei.

O! ce secretu inforatoriu e acest'a? Dar' pote ca o voru ajunge si o voru aduce, atunci o voiu rogá se-mi descopere totu lucrulu.

Dupa aceste trase clopotielulu si demandá bucataresei se pregatesca cafeu'a si alte beuturi incalditoare; ea se preambla cu prunculu in braçia, in susu si in diosu, privindu din candu in candu pre ferestra cu sperantia ca dóra va vede pre Clar'a re'ntorcundu-se.

„Ea va inghiacia“ dise intru sine económ'a, „ea va slabi si va cadea josu si nea'a o va inmormenta. — Ceriule! ía-ti mia de ea!“

Orele treceau. Servitorii amblau in susu si in diosu; multi luara parte la cercarea fugarei; dar' nici unulu nu scia ca cine e dens'a.

Tota alergarea si cautarea ía zadarnica. Pamentulu si tote potecile erau acoperite cu unu velu grosu de nea.

Omenii se reintorsera dela cercarea strainei fora de resultatu; bucatares'a le dete beuturi incalditoare, caci frigulu celu aspru i mai inghiaciasé.

Marchisulu nu se areta tota nóptea, dar' pre mes'a lui arse fora intrerumpere luminarea; económ'a care adese asculta la usia, 'lu audi amblandu in susu si in diosu si de aici deduse ca elu a trebuitu se aiba o nópte fora de somnu.

Ivindu-se diorile demanetiei, se vediu vestmentulu albu alu iernei asternutu preste campia. Servitori calári fura tramisi de nou spre a cerca pre cea pierdata. Quillet servi dejanulu marchisului, pre care-lu ada cu ochii udi de lacremi.

Elu sta la ferestra precandu intrase dens'a. La intrarea ei inse 'si intorse privirile catra dens'a, er' ea spaimentata pasi indereptu voiendu a se retrage.

Marchisulu parea mai betranu cu cativa ani. In urma dise elu: „nu scif adatu-s'a pierdut'a?“

„Ba inca nu!“ — respunsé económ'a, — „servitorii au mersu a dou'a óra ca se o cerce!“

Marchisulu se intorse de nou catra ferestra.

„Trebue se fi moritu pana acumu!“ dise económ'a. „Incordarea pre mare, si asprimea frigului trebue ca au stinsu vieta acestei fientie delicate . . . . Ea va fi moritu!“

Marchisulu i facu semnu se esa si dens'a numai decatu esi.

Elu remasă închisă diu'a într-aga în chili'a sa, și priviă din candu în candu la ferestra pentru că se vedea ore nu vinu servitorii cu trupulu rece a fugarei.

Servitorii cutrierară campi'a într-aga pana sér'a tardiu.

Apropiarea noptiei rapî și ultim'a speranția din inim'a económei.

Servitorii obosiți se re'ntórsera acasa murmurandu că i-au portatu atat'a dupa o vagabunda fora nume.

Ei alergaseră campi'a cruceisii — curmedisii, — amblaseră prin tóte satele vecine întrebându, dar' nu aflara nece urma de fét'a pierduta.

„Abia vegetá“ — dise barbatulu betranei económe, intrându în chili'a în care soçi'a s'a se aflá cu prunc'a în bracia, „ea a fostu atátu de debila încátu neci o óra nu crediu că a potutu sustiené frigulu și viforulu. De siguru a moritu și neau'a o acopere. Ah! juna fientia! — Cine ar' fi potutu cugetá că va ajunge o sorte atátu de amara fientia care odata erá atátu de frumósa și atátu de multu apretiuuta și iubita de parentele seu?... Sermana Clara!... Sermana Clara!“

Betran'a económa versá lacrimi la amentirea trecutului stralucitu a tenerei nefericite.

„Mnielusiau'a mea!“ — dise ea plângându: . . . . „Ce sórte trista te-a ajunsu!“

„Asia e,“ — dise soçiulu ei John, . . . „de buna séma ea a mersu în continuu prin nea și în urma ostenita a cadiutu în vre-o afundime, și ne mai poténdu-se redicá deacolo, néu'a ce a cadiutu dupa ace'a o-a acoperitu, și asia ori ce cercare ar' fi zadarnica.“

Quillet suspinà cu amaru.

„Pote că reulu acest'a e unu bine pentru nefericit'a,“ — continuà elu, — „lumea ast'a pentru dins'a, care au suferitu atátu de multu, numai are nici unu pretiu. Chiar' tatalu ei a alungatu-o și o-a blastematu. Ea a fostu fara patria, abandonata și incarcata de blastemuri. Se speramu ca dens'a va fi în ceriu.“

„Si că ceriulu va fi mai cu compatimire catra cei miseri!“ — adausé soçi'a lui.

„Déca se va topi neau'a o vomu aflá“ — cugetá John, ér' deca a cadiutu în vre-unu lacu, atunci nici caudu nu vomu dá de urm'a ei.“

„Ah! eu nu potu precepe cum poté avé marchisulu o anima atátu de impetrita!“ — dise Quillet; apoi asiediându prunc'a dorminda în léganulu în care înainte de acést'a cu 18 ani dormise că prunca mica muma s'a cea pierduta acum, esi și dusé marchisulu unele mancari predilecte. Marchisulu stá la ferestra radimatu de unu scaunu. Foculu în caminu erá stinsu. Intr'unu unghiu alu chilie ardea o singura lumina. Económ'a alergá indata la caminu pentru de a acitiá foculu, dar' marchisulu, într'unu tonu aspru și impanatoriu, i demandá se parasésca chili'a. „Nu am lipsa de focu“ — dise elu — „unde e barbatulu teu?“

„E susu în chilia“ — respunse ea — „e forte ostentitu și mai inghiaciatu, dar' 'lu voiu chiamá.“

„Lasá-lu în pace! Reintorsus'au toti servitorii acasa?“

„Toti au venitu“ — dise dens'a. Marchisulu nu o întrebá mai departe, căci fisonomi'a ei i aretá că cercarea a fostu fora resultatu. Façi'a-i erá tulburata și demandá económei că se duca îndereptu mancarile.

Dens'a se departá și marchisulu remasă éراسi singuru, aprópe în intunerecu. Económ'a observá că nice în asta nópte nu va poté dormi.

În alte doue zile urmatóre se continuà cercarea dar' fora resultatu. Erá lun'a lui decemvre candu se întemplara tóte acestea, lun'a lui ianuariu fú aspra, asemenea și februaru și martiu. În fine în lun'a lui aprilie se topi néu'a de pre câmpia.

În acést'a luna se începú din nou cercarea Clarei, sub conducerea lui John, căci marchisulu nu voii a se face mai multu nici o amentire despre fiic'a sa.

Marchisulu parasi catra primavéra chili'a indatinata și se asiediá în biblioteca, de unde potea vedé departe preste campi'a estinsa. Dejunurile s'ale eráu frugali și adeseori nici nu le atingea, în câtu unii dintre servitori diceau că marchisulu e unu omu avaru.

Campi'a erá plina de servitori. — Unii se întorsera fara a aduce ceva veste noua; John Quillet și alti câtv'a inse nu mai veniáu. Nóptea se apropiá. Între aceste sosi și John cu ceialalati soçi ai sei aducându unu cadavru.

Betran'a económa alergá înainte barbatulu ei și i dise:

„Ati aflu-o?“ — „Da,“ respunse elu, „și am adusu-o aici.“

„Unde ati aflu-o?“

„În departare de cincii mile de aici, aprópe de Penistone. Ea cadiuse în o grópa afunda și néu'a a acoperitu-o preste tota iern'a. — Aspectu tristu! — Noi am alergatu dupa medicu în Penistone, care visitandu-o și luându protocolu, ni-a consultatu se-o aducemu aici.“

„Si tu esti siguru că e domnisior'a Clar'a?“

„Asiu poté si jorá!“ — dise elu. „Ah! acum ce se facemu cu dens'a? Ore inmormentá-o-va domnulu nostru dupa cum se cuvine, căci blastemulu lui i-a causatu acést'a nefericire.“

„Tu dici ca mediculu o a visitatu, ore cunoscutu-o-a cineva?“

„Ba nu! nimenea,“ — dise elu.

„Eu voiu incunoscutia pre marchisu, adause económ'a „se vedu ce mesuri va luá.“ — Si mersé la elu în biblioteca si-i enará tota istoria.

„Ce se facemu cu dens'a?“ — întrebá ea.

„Eu eredu că cadavruulu ei nu e cunoscutu nimenui,“ — dise marchisulu.

„Asia e, dise económ'a, „totu lucrulu e unu secretu.“

„Pentru ce i-a adusu cadavruulu aici? Ratacit'a ace'a nu e în nici o relatieune cu mene, pentru ace'a nu vréu că se remana preste nópte sub acoperementulu casei mele!“

„Ah domnule!“ ea. —

„Mergi!!!“

Económ'a esi plina de tristétia si desperare si ajungédu la barbatulu ei i dise: „O! John! anim'a marchisului e de pétra; elu nu-i concede o inmormentare onesta, ci mi-a demandatu cá se-o transportamu de aici.“

„Dens'a nu va fi inmormentata cá o cersitoria“ dise soçiulu ei compatimitoriu, „pâna ce mai am unu cruceriu, eu o voiu inmormentá onestu; ceriulu se ierte gresié'la stapânului nostru.“

Cadavrulu fû pusu pre unu caru si dusu in Penistone, unde si fû inmormentatu cu cuvenintia. A dou'a di John se re'ntórsè acasa.

„Am ingropatu-o Maria!“ dise elu soçiei s'ale dupa re'ntorcere aflandu-se singuri: „Viéti'a ei s'a sfêrsitu. — Ah! sermana si ratacita fientia, ce nenocire te-a ajunsu; — dar' ce va fi cu prunc'a, care abia incepe a traf. Multiemita lui Domnedieu, prunc'a e debila si bolnavitiósa, póte cá in curundu va urmá si ea mamei s'ale pre calea eternitatiei, si atunci tóta tragedi'a se va fini.“

P. J. Grapini.

(Va urmá.)

Pana adi

Pana adi iubiámu ferbinte a naturei armonie,
Iubiamu câmpii de verdétia, iubiámu sânt'a poesie
Si a totului misteriu!

Contemplámu crepusculu dilei, me uimia maretiulu sóre
Si-mi placé se admiru nóptea, cu-a-ei blânde stelisióre
Cându sboru gândurile 'n ceriu.

Erámu beatu de-asié dulci farmeci si dicému o Dómn'e sânt'e?
Paradisulu e in lume, pentru-acel'a care-lu simte
Si cunósce-alui placeri!

Cene scie se-'si pastreze conscienti'a liniscita
Si retrasu de-a lumei valuri cu-o fiintia multu iubita,
In pamentu privesce-unu ceriu.

Si-aveamu dreptu, de n'ar' fi 'n lume suveniru si suferintie
Déca 'n anima 'nprîmata n'ar' fi-o tainica dorintie
Ce-ti sioptesce totu mereu:

Cumu-cá 'n lume esti unu óspe si adi, mâne, pleci in giale,
Ceriu-i patri'a comuna, ér' paméntu-unu punctu in cale
Pâna-ajungi la Domnedieu.

Dar' aflat'amu astadi farmeci, ce rapescu si te încânta,
Tainice cá 'nchipuirea, dulci cá poesie sânta,
Farmece domnediesci!

Ce te facu se uiti durerea si p'aripele gandirei
Se te 'nalti cá si-o idea, cá-si viersulu armoniei,
Pân' la sferele ceresci.

Adi-mi place se-ascultu cântulu plinu de dulce suferintia
Din guriti'a rumeóra-a unei gingasie fetitia,
Ce te 'mbata de amoru.

Adi-mi place la ureche, pre corditi'a cea subtire
Lautariulu se-mi suspine doin'a dulce de iubire
Ce escita dulce doru.

Adi-mi place se fiu singuru si se-mi plânga lautarulu
Pe-alui lyra, cu dorere, suferinti'a si amarulu
Cumu-lu simte unu poporu,

Ce de seculi geme 'n lantiuri si suspina: libertate!
Atunci uitu lume de gânduri si o lume-atunci asi bate
De tirani si 'mpilatori.

V. B. Muntenescu.

PETULANTULU.

Comedia in 5 acte

de

Augustu Kotzebue.

PERSÓNELE:

Domnulu Langsalm, proprietariu.

Dómn'a Langsalm, soci'a lui.

Doris, copil'a loru.

Fridericu, nepotulu loru.

Majorulu Langsalm, fratele proprietariului.

Baronulu Selicour, unu domnisoru din orasiu.

Babetta, copil'a majorului.

Lasleur, servitoriulu lui Selicour.

Dómn'a Krik, económ'a casei.

Unu paditoriu de nópte.

Mai multi tierani.

Scen'a reprezenta o sala mare la mos'a D-nului Langsalm, cu un'a usia in midilocu, si patru usi laterale. Odaia prima de-a stâng'a e a D-siorei Doris, a dou'a a D-nului Langsalm. Cea de antâiu de-a drépt'a e odaia de dormitu a D-nei Langsalm, a dou'a e odaia menita pentru óspeti. Catre fundulu scenei pre unu scaunu e pusa o manta mare, unu umbrariu si o pelaria lata de paie.

ACTULU I.

SCENA I.

Domnulu *Langsalm*, *Fridericu*, *Selicour*, [siedu catra fundulu scenei pe scaune si dormu in pusetiuni comice, lovindu-si din cându in cându capurile de-olalta; dupa câte-va minute intra *Dómn'a Langsalm*, *Doris*, si *Babetta*.]

D-n'a Langsalm:

Am sciutu, éca toti-trei dormu pe întrecute.

Doris:

Si inca dupa cum mi-se pare: nu se prefacu, ci dormu intr'adeveru. [striga pre usia afara:] *Jacobe!* adá in susu tob'a!

D-n'a Langsalm:

O, tatalu teu nu dórme nici odata altmintrelea decâtu seriosu. Cându m'a petitu pe mine pe la 9 óre sér'a erá intr'atát'a de somnuosu, încátu de-abié 'si poté miscá limb'a; la cina a adormitú de totu.

Doris:

Déca dórme unu consoçiú, tréca — duca-se — de multe-ori cugeta omulu cá o face din galanteria; inse

ca se dórma ambii mei amanti, asfé-dara mama cá e o impertinentia mare?

D-n'a Langsalm:

Doi amanti?! — Unulu inca e pré multu!

Doris:

Ce dici mama? Au nu scéi cá atunci e bene cându are cineva diece amanti, pre fie-care degetu unu anelu, si pentru fie-care anelu unu amantu. Asié e mod'a acum'a.

D-n'a Langsalm:

Frumósa moda, eu nu sum in contra, te sfatuescu inse cá se fii cu precautiune. [cu tonu linu] Tu scéi cá tóta fericirea ta depinde de-acolo, cá se te mariti dupa verulu teu Fridericu.

Doris:

Ori dícându mai bine: dupa banii lui.

D-n'a Langsalm:

Ace'a e totu un'a.

Doris:

Densulu si asié nu póte scapá. Testamentulu tata-lui seu dice apriatu cá elu are de a dá verisiórei sale ori man'a si anim'a, ori a trei'a parte din averea s'a.

D-n'a Langsalm:

Fórte bine, inse intrég'a avere ar' fi cu multu mai buna decátu a trei'a parte, — mai incolo amu scapá de ratiociniulu tutorale, apoi si tempulu a sositu, pentru de a lamuri lucrulu, cáci dícându aci intre noi, verulu teu mane va fi majorenu. Noi l'amu scosu din mente si densulu scie cá ar' mai avé unu anu pâna atunci inse prea usioru s'ar' poté intemplá . . . . . tu me precepi, e de lipsa dara cá tóta atentiunea ta se o in-torci spre densulu, si dupa parerea mea faceai cu multu mai bine déca a-i fi lasatu pre Br. Selicour in orasiu.

Doris:

D-t'a, mama, ai voi cá eu se moriu aici de uritu.

D-n'a Langsalm:

Copila! O femeia déca vré se-si efeptuéscá vre-unu planu, trebuie se scie tóte, ba in casu de lipsa inca si a mori.

Doris:

Apoi verulu inca asié e de duru si necioplitu, in-cátu omulu 'lu póte amagi fórte usioru.

D-n'a Langsalm:

Nu te increde, instructorulu seu celu pedantu, pe care l'a ordinaru tatalu seu, i-a schimbatu mintea cu totul.

Doris:

Nori usiori, cari disparu la radi'a sórelui ochiloru mei. [Unu servitoriu aduce tob'a.] Ah! éta a sositu tob'a. Acum voi bate „alarmu“ asié încátu se auda totu satulu. [Ié a-mana tob'a, se asiédia lângá ei si bate „alarmu“ de se trediescu cu totii.]

Selicour

Ce va se dica acestu sgomotu? [Observându damele]: Me rogu de ertare.

Fridericu:

Au návàlitu dóra inimicii si au cuprinsu satulu.

Langsalm [observându pe soçi'a sa]:

Ah! D-t'a esti scump'a mea? de siguru éra v'ati certatu cu vre-o servitóre?

D-n'a Langsalm:

Éra incepi cu glumele cele próste? Au dóra tonulu meu sémena cu tonulu tobei?

Langsalm:

A batutu cenev'a aici tob'a? Cum se póte omulu insielá!

D-n'a Langsalm:

D-t'a ai nascutu pentru de a fi insielatu . . . .

Doris:

Cumcá tat'a dórme puçintelu de-amédi, nu e mirare, nici noutate, — cumcá verulu Fridericu a adormitu, a facutu forte bine, cáci cátu dórme numai in visu face nebunii; — dar' cumcá d-t'a Domnule, pe care singuru pentru ace'a v'amu adusu din orasiu se-mi tréca de uritu, dormiti, e lucru ne mai auditu.

Selicour:

Portretulu D-vóstre m'a incantatu si in visu.

Doris:

Acést'a se nu o mai faci, acum vino cu mine lângá fortepianu, am voia de a cantá cu D-t'a unu douettu. Vere, saruta-mi mân'a.

Fridericu:

Au dóra pentru-cá mi-ai presaratu la amédi, in locu de piperiu, mustariu in mancare?

Doris:

Pentru-ce nu? Totu ce mánánca barbatii, trebuie se le aromatiseze femeile, si nu totudéun'a cu zacharu, cáci de acest'a se strica dentii si stomaculu [intinde braçiulu lui Selicour si ambii se ducu.]

SCENA II.

Cei de mai înainte [afara de Doris si Selicour.]
Babetta [stá mai indereptu si léga ciorapi] *Fridericu* [privesce catra dens'a.]

D-n'a Langsalm [catra consortiulu ei]:

Spune-mi, D-le, cum poti dormi atât'a?

Langsalm:

Spune-mi, scump'a mea, cum poti veghiá atât'a?

D-n'a Langsalm:

Trimbíti'a judecatiei din urma inca te va aflá dormindu.

Langsalm:

Pâna-cându traesci D-t'a, scump'a mea, nu am lipsa nici de-o trimbitia.

D-n'a Langsalm:

Déca n'asiu fi eu, tóta cas'a s'ar' ruiná.

Langsalm:

Celu intieleptu dórme si pre ruine.

D-n'a Langsalm:

Ah, iubíte consorte, déca cinev'a, cá si D-t'a, nu are nici o pasiune, e lucru fórte greu de a fi intieleptu.

Langsalm:

Eu nu am pasiuni? Au dóra ai uitatu, scump'a mea, cá înainte de-acést'a cu 40 de ani am fostu amorisatu in D-t'a?

D-n'a Langsalm:

D-t'a, iubitul meu, sémeni cu plant'a Aloe, ace'a inca numai la o suta de ani infloresce odata.

Langsalm:

Asié e iubit'a mea, dar' tempulu inflorirei si la D-t'a au trecutu cá de multu.

Fridericu:

Inse matusi'a au inforitu, si au produsu o flóre...

D-n'a Langsalm (vesela):

Care ai voii tu blastematule a o rumpe?

Fridericu (la o parte):

Da, decumv'a n'ar fi vermenósa si plina de spini.

SCEN'A III.

D-n'a Krik. Cei de mai înainte.

D-n'a Krik:

Tieranulu Hartmann ascépta afara.

D-n'a Langsalm:

Si ce voiesce?

Fridericu:

Sciu eu — ve aduce unu vitielu grasu.

D-n'a Langsalm:

Ce omu bravu!

D-n'a Krik:

Me rogu de ertare, dênsulu a venitu pentru de a ve multiamf.

D-n'a Langsalm:

Pentru de a ne multiamf? Si pentru-ce?

Fridericu:

Pentru onórea care i-ati facutu, primindu presentulu lui.

D-n'a Langsalm:

Eu nu despretiuescu nici odata bunavointi'a omeniloru.

D-n'a Krik:

Aici inse nu e vorb'a despre vitielu, ci despre o vaca.

D-n'a Langsalm:

Despre o vaca?

Fridericu:

Dómn'a Krik voiesce prin acést'a se arete numai marimea vitielului.

D-n'a Krik:

Din contra, Domnisorule, ori cátu voiesci a întórce si suci lucrulu, totu trebue se ésa....

Fridericu:

Ba nu, ci din contra trebue se între.

D-n'a Langsalm:

Ce?

Fridericu:

Vitielulu in grajdu. (va urmá.)

Joanu St. Siulutiu.

Scanteiutie.

Intre amoresati. — Te asigurú, dragá, cá acést'a s'a imprimatu.

— Dér' nu s'a imprimatu.

— Se vedemu, Lina, tu póte faci deosebire între a imprimá si a publica.

— Si inca mare, respunse tiner'a.

Ea se opresce unu momentu, apoi adauga rosindu:

— Tu poti prea bine se 'mi imprimeri unu sarutatu pe budiele mele... dér' n'ai dreptulu de a 'lu publicá.

* * *

Unu barbatu cá multi altii. — Ce feliu doctore, numai esti bine cu d-nu C.! Erati o data asié de intimi, si acum atáta recéla?

— Nimicu mai simplu. Abiá cununatu de trei luni de dile, nevasta-s'a cadiendu greu bolnava la patu, eu ca amicu si ca medicu, mi-amu pusu tóte silintiele ca se o....

— Ca se o trimiti pe cealalta lume de sigurú.

— Din potriua ca se o vindecu.

— Si ai reusitu?

— Cumu nu credeamu, asta-di e mai sanetósa ca mine.

* * *

Carantina. — La ce cugetati domnisióra?

— La multe amiculu meu, si mai cu séma la cium'a dir Rusi'a.

— „Acést'a nu trebue se ve preocupe, pericolulu este inlaturatu prin infintierea carantinéloru.

— Tocmai carantin'a este care me ingrigiesce. Amu totu serisu muscalului meu se vie se me ieie cu elu, si acést'a mesura de signaru 'lu impedece.

* * *

Cartiarrii. — Doi domni asiediati la o mésa de jocu de carti, incepu a face cátev'a partide pe interesú.

De odata, unulu din adversari se redicá necajitu:

— Domnule, nu joci regulatu.

— Ce insemnéza ast'a?

— Domnule esti unu hotiu!

— 'Mi vei dá socotéla de acésta insulta.

— Ori candu vei voi!

In acestu momentu, disulu insultatu, cauta prin busunare, scóte o carta si o intinde adversarului.

Erá unu rege de bâca!

Bietulu omu se insielá-se de busunaru.

* * *

Mare consumatiune. — Unu domnu ce statuse mai multu de óra cu nasulu intr'unu diurnalu, fora se fi facutu vre-o consumatiune, in urm'a mai multoru chiamári repetate a chelnerului, vediendu ca acést'a nu se mai ivesce incepú a face sgomotu mare plângându-se de unu serviciu asié miserabilu.

Stapánulu cafenelei se infaçiosiedia:

— Pentru ce atát'a sgomotu, domnule, dise dên-sulu.

— Pentruca aveti unu serviciu miserabilu; ómenii vinú aci spre a face o consumatiune si chelnerulu d-t'ale nu servece.

— Dar' ce poftesce domnulu?

— Unu paharu cu apa!...

(Mare consumatiune!)

Din viața socială dela Bradu — in Zarandu.

Bradu, in 11 februarie 1880 n.

Pré stimatei redacțiunii a „Amicului Familiei.“

Bradulu, Bui'a de crisiu, Mestecanulu de unde fû martirulu Crisianu († 1784) ce sangerà pre altariulu natiunei, Cebi'a, unde goronulu seculariu, si poporulu multiamitoriu ne aduce aminte despre Hori'a, acaruia nume astadi mai nu e iertatu a-lu pronunçia de câtu in cercuri familiare*) — éta! totu locuri unde memori'a 'ti reinprospetêza evenemente istorice. Voiu tacé de *mormentulu lui Iancu*, pre carele numai o cruce simpla ni-lu desémna.

Dar' se nu facu digressiuni in atâtea localități ale Zarandului, in care acuma-su 8—10 ani mai toti functionarii comitatului erau romani. Poporulu compactu romanu. Aici alergau o multime de teneri pentru a-si aflâ subsistintia.

Dar' atunci si acuma: ce deosebire. Ce deosebire intre viața socială de atunci, si cea de acuma.

Unu balu, ori alta petrecere socială de atunci, avea totu deaun'a caracterulu romanescu. Astadi s'a schimbatu, coloritulu romanescu — pare-ca se genêza. Multi suntu constrinsi in urm'a oficiului a nu manifestâ de multe-ori, ce'a ce sentiescu . . .

Exceptiunile suntu puçine. Respectu! — Éta, pentru-ce raru se mai cetesce prin diuarie romane despre câte o petrecere socială de pre aici.

O nôpte placuta inse ce-n multe animi a lasatu suveniru nesterse, credu că merita a fi descria barempre scurtu.

In sér'a de 10 februarie a. c. s'a arangiatu in sal'a numita „La Bachu“ unu *Cozertu declamatoric-musicalu impreunatu cu dansu*. S'au esecutatu urmatóriele piese:

1. „*Romage Doiseaux*“ esecutatu de music'a instrumentale;
2. „*Mustétia*“ poesie, declamata de studentulu magiaru Attil'a Brády;
3. „*Telephon*“ es. de music'a instrumentale;
4. „*Doi ochi*“ cantatu de Petru Truti'a, conceptistu advocatiale;
5. „*Potpouri*“ es. de music'a instrumentale;
6. „*Michnea si bab'a*“ poesia de D. Bolintinénu declamata de prof. rom. Petru Rimbasiu.
7. „*Romani'a Juma*“ piesa musicală, esecutata de music'a instrumentale;
8. „*Marsiu*“ esecutatu de music'a instrumentale, Venitulu e destinatulu pentru casin'a romano-magiara din Bradu si se urca netto la 30 fl. v. a. dupa detragerea speselor.

Piesele in genere au fostu esecutate cu multa precisiune. Domnulu S. Piso, pretore in locu, cá violinistu cântà cu virtuositate. Densulu este si conducatoriulu reuniunei musicală. Totu asié de bine cântà pre flauta d. Victoru Pataki junior, de origine romanu,

*) Aveti dreptu. Redactorulu dela „*Cartile Sateanului Romanu*“ 'si luasé voi'a de a dedicâ acést'a scriere romanésca in anii 1876—1878 „*Amentirei acestui Martiru*“ si sciti ce patî? — Fû pusu sub cercetare si dupa-ce tribunalulu regiu nu aflâ materia de procesu in acést'a lucrare, caus'a se trecu la superiorulu respectivulu redactoru care in urm'a sioptirei de susu 'lu lipsi pre acést'a fora de celu mai micu motivu de officiu si beneficiu — acuma mai bene de unu anu.

Corectorulu.

tatalu seu are veri romani curati, densulu inse impreuna cu famili'a s'a trecu de mari magiari.

Mare furóre a facutu esecutarea piesei „*Romani'a Juna*.“

Declamarile au fostu bine predate, numai câtu declamatorului in limb'a magiara i-ar' fi succésu cu multu mai bine, déca nu i-ar' fi lipsitu gesturile, cari jóca mare rolu in declamari.

Domnulu Rimbasiu a declamatu bine — dauna cá vócea-i sonora, de asta data a fostu puçinu ragusita . . .

Cu vërva a cântatu d-lu P. Truti'a pies'a „*Doi ochi*.“ Baritonulu seu, ar' poté figurá pre ori-care bina. Aplausele publicului 'lu rechiamarà de 3 ori se repetésca pies'a. Damele cu deosebire au remasu încântate. Câte nu voru fi cugetatu la „*Doi ochi*“ negri, ori albastri, pre cari i cauta? câte la doi ochi de cari si-aducu amente cu placere.

Concertulu se fini, câm pre la 9 óre si câteva'a minute. Totulu erá gata pentru jocu.

Music'a incepe „*Valsulu*.“ Parechile incepu a se inmulti. Cene se lasé a-i trece „*Valsulu*“ — pe acestu rege alu jocurilor? Cautându in giurulu salei pre bance observai numai matrónele, desfatându-si animele in privirea fiicelorú lorú, cari saltáu cu câte unu june, ce mâne — poimâne are se devinâ unu membru alu familiei . . . Parechile saltatórie furâ multe. Un'a de alt'a se animáu la jocu. Music'a, teneretiele, joculu, soçie nedespartite — scurta tempulu, lu pefuga, de nu scii cum trece.

Asié trecurâ, — fora a observâ, — órele acestei nôpti. Pauséle scurte dintre jocuri, câte conversatiuni interesante, nu le voru fi intreruptu? — Bine a disu italianulu „*balulu e unu terenu unde se cucerescu animele*.“

O, ce fericire ar' fi pentru mene, cându asiú poté scrie: cá conversariile au fostu mai multu in limb'a romana — precumu erau alta data, dar' dorere . . .

Familie romane au fostu puçine — desi publiculu in genere au fostu numerosu. Voiu se amentescu numai pe pré demnele familie: Miheltianu, protopresbiteru, cu gentil'a-i soçia, — Dómn'a Popu, cu amabil'a-i fiica, Matild'a, — din Criscióri, — Famili'a Rusu, Famili'a Albu si Famili'a Mihalovicu, pretore in Vati'a.

Dar' tempulu a trecut. — „Câte óre voru fi domnule?“ me agrâi o domnișóra.

„Regretu cá nu ve potu spune“ — respunsei eu — „câci orologiulu meu s'a opritu la 4 óre dupa mediulu noptiei.“ — Si macarucâ orologiulu meu stá de multu, publiculu petrecea cu voiosia. — Dar' diorile incepurâ a se ivi si cu ivirea lorú damele ne parasira.

Teneri remasi se concentrarâ la o mésa, cá se salute diorile dilei.

Dar' cev'a interesantu! — Cene a fostu regin'a balului? întreba unulu. — A! acést'a a decisu-o matrónele balului, cari au judecatu in decursulu noptiei tóte junele — respunse unu altulu. — Fie-care 'si are regin'a s'a observâ alu treilea. — Si elu avea dreptu. Dara Angli'a are numai o regina, — se ne dechiaramu si noi pentru o regina: gratiósá, atragatória, inteligenta cu maniere fine si toaleta placuta — disé unu altulu. Atunci cu totii unanimu cá si cu o singura voce ediseramu: *Regin'a balului a fostu Matild'a Popu — fiic'a proprietariului romanu Popu din Criscióri.*

REVISTA.

Concertulu si balulu arangiatu in Clusiu la $\frac{7}{19}$ l. c. de societatea „Iulia“ in sala redoutei urbane a succesu in tota privinta spre multiemirea nu numai a frumosului publicu participante din Clusiu si giuru, ci totu odata si a societatiei, care pre langa venitulul materiau considerabilu a câscigatu inca mai multu moralmente: stim'a si apretiuirea atâtu a romaniloru câtu si a strainiloru ce au fostu de fația.

Partea prima, concertulu, a decursu dupa program'a urmatore:

1. „Mersu nationale“ cântatu de corulu vocale alu societatiei.
2. „L'amitié“ fantasia pentru 2 violine de N. Louis op. 140 esecutata de domnia B. Popu si V. Ilesiu.
3. „Caprice fantastique de concert“ de A. Fumagalli, esecutatu pe piano de d-siôr'a Elen'a Puposiu.
4. „Adioulu lui Hectoru dela muieru s'a Andromachia“ (Hom. II. VI. 390—501.) traducere in versuri de membrulu soc. P. Dulfu, declamata de A. Nicôra.
5. „Sonata“ (op. posth. Nr. 10.) de Nicolo Paganini esecutata pe violina de d-lu Emiliu Vajda.
6. „Potpourri“ din melodii nat. romanesce pentru piano de F. W. Pába, esecut. de d-siôr'a Camil'a Popu.
7. „Trio C-moll (op. 66.)“ de Mendelssohn, esecutatu de d-nii J. Magyarossi (piano), J. Salamonu (violina), B. Popu (cellorino).
8. „Stéu'a Romaniei“ poes. de Sionu, aria de Wiest cântata de corulu vocale alu societatiei.

Toti debutantii, mai alesu in se d-siôrele: Elen'a Puposiu si Camil'a Popu, si-au implinitu cu precisiune rolurile s'ale.

Cu privire la partea a dou'a, e superflu dóra a spune, ca punctulu celu mai stralucitu alu balului intregu a fostu „Calusiarulu“ indatinatu ce se pare ca pe anu ce merge esereza asupr'a publicului unu efectu totu mai impunetoriu, si atrage la sine privitori totu mai numerosi — chiar' si din clas'a aristocratiloru magiari.

Frumós'a ghirlanda de dame si damicele ce ne-au încântatu in nóptea acést'a cá totu atâte stele suriditóre: numai Auror'a a fostu in stare s'o descumpona si s'o faca neveduta, spre cea mai mare intristare a junimei, ce s'ar' fi delectatu cu dragu inca si diu'a in zimbirea frumóselor stele.

Ministru plenipotentiaru alu Romaniei la Curtea italiana d-lu Nicolau Cretiulescu a sositu la Rom'a si a descinsu la otelulu legatiunei române in piati'a Independentiei, unde pentru antâi'a data fâlfaiá cu mândria tricolorulu român. Si prin acést'a fapta acum, dupa 18 vécuri de gloria si de umilire, coloni'a lui Traianu dela Dunare se întórce la léganulu stramosiloru ei, iubita si respectata, spre a implântá in cetatea eterna simbolulu independentiei s'ale câscigate cu pretiulu sângelui ei; — dupa 18 vécuri coloni'a lui Traianu devenita o natiune libera si independenta se întórce spre patri'a-mama, pre care o afla mare, unita, gloriós'a, si cele jóue natiuni sorori 'si dau mân'a in semnu de respectu si de iubire.

Consulu alu Romaniei la Budapest'a fú numitu d-lu Constantinu Voinescu, care in dilele acestea si-a si ocupatu postulu seu.

Romani'a a infintiatu o legatiune pentru Belgi'a si Oland'a cu resiedinti'a in Brussel'a.

Trenu repede va comunicá din 1 aprilie a. e. incepéndu, dela Bucuresti catra Budapest'a si retour. Acestu cursu se va face prin Clusiu si Oradea mare.

Concertu si balu in Siri'a — Világos — se arangia la $\frac{10}{22}$ in favorulu fondului scolei rom. gr. or. locale.

In Blasiu se arangia la $\frac{10}{22}$ l. c. unu balu in favorea Romaniloru transilvaneni daunati prin esundarea apelor.

Reuniunea femeiloru romane din Zernesci arangia in $\frac{10}{22}$ l. c. unu balu in sala edificiuului scolare. Presiedint'a Comitetalu arangiatoriu fú d-n'a Mari'a Gremoiu, ér' secretaria d-n'a Mari'a Ratiu.

In Naseudu se arangia in $\frac{10}{22}$ unu balu in favorea fondului spre ajutóirea in casuri de morbu a scolariiloru dela institutelu de invetiamentu de acolo-si.

In Sasu-Sebesiu se arangia la $\frac{11}{26}$ febr. a. c. unu balu romanu in favorulu fondului bibliotecei dela scola romana gr. or. locale.

Patronesele Balului romanu din Bud'apest'a — anunciatu in diurnalulu nostru — voru fi Dómnele Constanti'a de Puscariu, d-n'a de Ios. Gallu, Contés'a Catinc'a de Andrásy si Contés'a Alesandru Teleky. Maiestatea S'a Regin'a Elisabet'a si-a rescumperatu unu biletu cu 50 fl.

Bosni'a si Hertiegovin'a — dupa conscrierea facuta in dilele din urma — are 1142147 locuitori, — dintre cari 442500 suntu mohamedani. Celu mai mare orasiu e Serajewo cu 21377 locuitori.

Hymen. Se cunuma: D-lu Joannu Paulu teologu abs. cu d-r'a Luiza Popu in Recea la 4 martie. D-lu Joannu Simocu teologu abs. cu d-r'a Elen'a Vasvári in Urminisiu la 8 martie.

„Cartile Sateanului Romanu“ Nrii 1 si 2 si „Higien'a si Scol'a“ Nrii 1 si 2 au aparutu cuprindendu materii interesante.

„**Scol'a Romana**“ — care a intardiatu singuru cáci s'a aménatu infientiarea in Naseudu a Imprimariei romane, ce erá in prospectu de a se deschide acolo cu inceputulu anului curente — va incepe a aparé din nou in dilele acestea si in tempulu celu mai de aprópe va supleni si numerii restanti. Abonamintele se se faca la Redactiune in Nasod cu 4 fl. pre I, 2 fl. pre $\frac{1}{2}$, 1 fl. pre $\frac{1}{4}$ de anu. — Abonantii acestei foie 'si potu procurá cu reducere de 33 % tote scrierile aparute in Editiunea nóstra.

Principii din Pedagog'i'a generala de Dr. Ilarion Puscariu, protosinclul arhiepiscopescu si asesoru consistorialu. Sibiu. Tipariulu tipografie archidiececane 1880. Pretiulu: 1 fl. v. a. Diurnetate din venitu e destinatulu pentru reuniunile invetiatoresce din Metropoli'a romana gr. or. a Ungariei si Transilvaniei. — Opuulu acést'a de mare valoare literaria, va face unu bunu serviciu tuturoru acelor'a, cari au de a se ocupá cu educatiunea si instructiunea tenei generatiuni. — Se póte procurá dela Tipografi'a archidiececana din Sibiu.

Ratacirile lui Odyseu poema epico-traditionala in 15 canturi dupa Homeru tradusa in viersuri de Sim. P. Simonu studente gymnasiale in Blasiu — se va pune su tipariu in dilele acestea. Abonamintele cu cáte 50 cr. de unu esemplariu au a se face la d-lu Traducatoriu.

De suplenitu. In unele esemplarie s'a tiparitu gresitu s'rlu 1 din poesi'a **Ce e Romanulu?** care e a se ceti asié: *Cá stanc'a seculara,* etc.

Logogrifu.

De Partenie Moldovanu.

Din urmatóarele 30 silabe se se formeze 11 cuvinte, ale caror litere initiale cetite de susu in josu dau numele unei ape, si literile finale cetite de josu in susu dau asemenea numele unei ape:

a, bi, sec, u, na, ar, di, vi, ro, es, de, la, a, ma, a, tre, um, ta, za, chel, ro, nov, pan, la, furt, a, na, stri, mor, er.

Gacitura.

De Vasilie Ghetie.

Este-o mama prea faimósa
Batrána inse frumósa —
N'a avutu barbatu, neci n'sre
Numai fii, ce 'n lumea mare
Se mândrescu de a loru muma
De-si n'au casa comuna
Numele i e frumosu fórte,
Dupa elu unu „ni“ te scóte
De sub scutul mamei dulci
Si te lasa 'n grigi adénci.
Numele 'ntorsu 'ti vá dá
Unu ce, ce de f-i legá
Prin cununa de sasau
Affi dorulu dulce-alu teu!

Terminulu pentru deslegare la ámbelē este $\frac{1}{13}$ martiu.

Intre gácitori se voru sortiá icóne frumóse si cárti pretióse

BCU Cluj / Central University Library

Locu deschisu.

Naseudu, $\frac{1}{13}$ janru 1880.

Domnule redactore! Sciu cumca „Amiculu Familiei“ urmaresce scopuri cu multu mai nobile si mai salutari, decâtu de a-si deschide colónele unoru polemii seci si fora interesu generale Dein aceste vederi in coresp. mea din nr. 1. amu fostu cu fórte mare crutiare facia de orchestr'a ce s'a produsu la anulu nou, s nepoténdu face laude nemeritate pieselorū esecutate de dins'a cari vatamáu urechi'a, m'amu multiumitu a dá a intielege d. arangiatoriu de concertu, cumucá publiculu n'a fostu multiumitu si ascépta mai multu. Acést'a observare a fostu cea mai moderata si mai favoritorie ce amu potutu face . . . Marturisescu, erámu de credentia cumu-cá acést'a observare facuta cu cea mai buna intentiune, va avé efectulu doritu de toti amicii d. concertante si-i va fi spre folosu. Marturisescu mai departe, cumu-cá scrietorulu acestoru síre, s'a numeratu totu déun'a si se numera intre cei máj mari benevoitori si amici — inse nu de cei lingusitori — a-i d. M. si cá a contribuitu nu pucinu la alegerea d-s'ale facia de vre-o 12 concurenti straini, dintre cari multi magistrii de capela, conservatoristi si cu calificatiuni cu multu mai bune, si acést'a curatu numai pentru-ca amu doritu de a avea la gimnasiulu nostru unu magistru Romanu carele va avea ocaziunea de a contribui la redicarea musicēi nationale. In cátu ni s'a realizatu dorinti'a nóstra lasu acum'a neatinsu, va veni vremea. Din acestea va pricepe ori cene cumu-cá nu amu arutu nece o rea vointia séu rea intentiune cându amu scrisu blánd'a mea observare.

— Pentru cele publicate su rubric'a *Locu deschisu* — in care totu sírulu se platescu cu cáte 10 cr. — Redactiunea nu e responsabila decâtu facia cu legile de pressa.

In nr. 3 vine unu d. p. care se afla in Naseudu de 18 ani si pána acum'a nu a auditu aici orchestra mai buna si afirma in publicitate cumu-cá concertulu a reusitu spre cea mai mare multiamire a publiculu, cá progresulu d-sale de cându é aici a multiumitu pe publicu.

Déca d. p. nu s'a incántatu asiá de tare cá acum'a nece de orchestr'a lui Hanusek ce o admirá intrég'a Asociatiune Transilvana dela 1870, nece a lui Kuna ce a datu concerte si examine atátu de bune cátu a fostu laudatu de ómeni de specialitate si cu a-le carui elevi se produce d. M., si nu cu ai sei; — 'lu asecuru cá nu-i invidiéza nemene gustulu esteticu si audinlu musicale, dar' eu credu cá nece d-lui nu crede ceea ce a scrisu. Dar' ceea ce m'a pusu iu uimire este afirmatiunea d. p. cumu-cá orchestr'a a multiumitu pe publicu. Mi-aru placea a cunósce acelu publicu. Apoi aplausele claqueriloru nu sanctificá neci odata succesulu unei productiuni publice. Déca ar' fi auditu parerea strainiloru din acea séra ce au cercatu acelu concertu precumu si a altoru multi inteligenti dein loco, despre cari credu cá atát'a musica voru pricepe cáta d. p. credu cá nu aru fi avutu curagiulu a pasi cu asertiuni ce blamáza adeverulu . . . Inse a face din negru albu, din iepure elefantu nu e data fie-cáruí muritoriu.

Cu parere de reu me vedu silitu a afirmá contrariulu cumu-cá orchestr'a d-lui magistru — pentru-cá numai de orchestra e vorb'a — n'a multiumitu publiculu din Naseudu nece acum'a nece alta data. Acestu adeveru nu-lu voru poté resturná nece pretinsii amici, cari si-au luat rolulu de a-lu glorificá nu numai in diuarele romane dar' si in cele straine si a-i ascrie atribute de cari omulu seriosu incremenésece, nece reclamele inscenate pe acést'a cale. Reu, fórte reu serviciu facu toti acei ce din o aderintia servila nu sciu decâtu se laude fia bene, fia reu cáci prin acést'a dau ansa la nascerea de presomptiune si de a-si inchipuí de cene scie ce genialitate, pre cându realitatea este desamagitóre. Amiculu adeveratu spendéza cu mai multa precautiune laudele de cátu criticele benevoitóre. Apoi ómenii cari in adeveru voiescu a-se face, nu cauta laude, ci critice, má pe acestea le cérca, nu se supera pe cei ce le spunu adeverulu verde in facia, ci se bucura si se multiumescu, nu umbla cu fanfaróne ci se punu cu seriositate pe studiu, pe musica, totulu cladescu pe fundamentu securu, cá-ci numai asié este duraveritate la ori ce lucru.

Cu parere de reu amu respunsu acestea pentru-cá n'amu avutu intentiunea de a me ocupá de orchestr'a d. M. pe acést'a cale ér' publiculu inca nu póte avé nece unu interesu la afaceri de o natura cu totulu locale, inse amu fostu silitu a-me aperiá pentru a nu tréce înainte publiculu de unu reu informatoriu si pentru a dá adeverulu tributulu seu carele a suferitu atátu de multu prin surprindiatórele informatiuni publicate in „Familia“, „G. Trans.“ si „Osten.“ Se se laude ce merita lauda, si se se critice, se-se combata ce este reu, nemultiumitoriu, inse ambele acestea se se faca cu respectu si in ramele adeverulu. Acést'a e dupa parerea mea calea cea adeverata pe care se póte lamuri si cristalisá progresulu unei cultura solida la ori ce natiune.

Terminezu aceste neplacute reflexiuni, in sperantia cá nu voi fi provocatu a reveni, ce mi-aru displacea si mai multu, cari le-amu facutu neprovocatu de nemene si in numele nimerui, inse de plenu convinsu cumucá manifesta opiniunea publica si adeverulu.

Dorescu si eu d. M. celu-mai stralucitu succesu, dar' i dorescu mai multu, i dorescu amici sinceri si nesiovaitori, dorescu cá peste scurtu se potu fi eu celu de antaiu care se laudu succesele corului vocale si a orchestrei, compusa ambele din studenti precumu a mai fostu la acestu institutu . . .

P.

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriu: **Niculae F. Negrutiu.**

Gher'la. Imprimari'a „Georgiu-Lazaru.“ 1880.